

OBSAH

1 LABORATOŘ PRO MIKROSKOPICKÁ STUDIA	11
1.1 LABORATOŘ A JEJÍ VYBAVENÍ	11
1.1.1 Mikroskop	12
1.1.2 Pracovní plocha pro mikroskopování	12
1.1.3 Mikroskopická sklíčka	12
1.1.3.1 Podložní sklíčka	14
1.1.3.2 Krycí sklíčka	15
1.1.4 Preparační nástroje a pomůcky	15
1.1.5 Ostatní přístroje	17
2 MIKROSKOPICKÁ POZOROVÁNÍ MIKROORGANISMŮ	18
2.1 MIKROSKOPICKÝ PREPARÁT	18
2.1.1 Zhotovení nativních preparátů	19
2.1.2 Zhotovení barvených preparátů	23
2.1.2.1 Příprava preparátu pro barvení - zhotovení nátěru	24
2.1.2.2 Vitálně barvené preparáty	28
Vitální barvení metylenovou modří	28
Vitální barvení červení kongo	28
Vitální barvení erytrosinem B	28
Vitální barvení pomocí 2, 3, 5-trifenyltetrazoliumchloridu	29
Vitální barvení pomocí cotton blue v Ammanově médiu - laktofenolu	29
Vitální barvení pomocí acridine orange	29
2.1.2.3 Negativní barvení preparátů	29
Negativní barvení podle Burriho	29
Negativní barvení podle Norrisa a Swainové	30
Negativní barvení preparátu nigrosinem	30
Negativní barvení preparátu kolargolem	30
Negativní barvení preparátu červení kongo	30
2.1.2.4 Barvení fixovaných preparátů	30
A. Fixace preparátu	30
a) Fixace teplem	31
b) Fixace chemická	31
Fixace etanolem	31
Fixace metanolem	32
Fixace acetonem	32
Fixace směsí etanolu a éteru	32
Chabaudova fixační směs	32
Fixace formaldehydem	32
Fixace parami "kyseliny osmičelé"	32
B. Jednotlivé metody barvení	33
a) Obecné barvicí metody	33
Barvení Löfflerovou metylenovou modří ..	33
Barvení alkalickou metylenovou modří ..	33
Barvení zředěným karbolfuchsinem	34
Barvení karbolerytrosinem	34
Barvení Nicolleho karbolgentianou	34
Barvení Kühneho karbolmetylenovou modří ..	34

b) Diagnostické barvicí metody	34
Původní Gramova metoda	36
Nových modifikace Gramova barvení	36
Huckerova modifikace Gramova barvení	36
Rychlá modifikace Gramova barvení (Norris et Swain)	36
Expresní modifikace Gramova barvení (Norris et Swain)	37
c) Barvení acidorezistentních mikroorganismů	37
Barvení Ziehl-Neelsonovou metodou	37
Benderova modifikace Ziehl-Neelsonovy metody	38
Modifikace Ziehl-Neelsonovy metody s fluorescenčními barvivy	38
d) Cytologické barvicí metody	38
Barvení bičků	38
Kirkpatrickova metoda barvení bičků	39
Zettnowova metoda barvení bičků	40
Löfflerova metoda barvení bičků	40
Leifsonova metoda barvení bičků	40
Grayova metoda barvení bičků	41
Metoda Cesare-Gila barvení bičků	41
Barvení kapsulí	41
Barvení kapsulí metodou Dornera	41
Barvení kapsulí metodou Norrise a Swainové	41
Barvení kapsulí metodou Hisse	42
Barvení cyst podle Norrise a Swainové	42
Barvení spor	42
Jednoduchá metoda barvení spor	43
Barvení vývojových stadií spor podle Trujilla'	43
Barvení spor metodou Ožeška	43
Barvení spor metodou Schaeffera a Fultona	43
Barvení spor metodou Bartholomewa a Mittlerera	43
Barvení buněčné blány	44
Barvení buněčné blány metodou Knaysiho	44
Barvení buněčné blány metodou Norrise a Swainové	44
Barvení buněčné blány - zrychlená metoda Norrise a Swainové	44
Barvení volutinových inkluzí	44
Barvení volutinu polychromní metylenovou modří	44
Barvení volutinu metodou Ebela	45
Barvení volutinu metodou Raskina	45
Barvení volutinu metodou Peeterse	45
Barvení volutinu metodou Omeljanského	45
Barvení volutinu metodou Neissera	45
Barvení volutinu metodou Neisser-Ginsovou	45
Barvení volutinu metodou Alberta	45
Barvení intracelulárních lipidů	46
Barvení lipidů sudanem III	46
Barvení lipidů sudanem III s dobarvením protoplazmy	46
Barvení lipidů podle Norrise a Swainové	46
Barvení glykogenu a granulózy	46

Barvení polysacharidových inkluzí	46
Schiffovo barvení	46
Barvení alcian blue	47
Barvení jaderného aparátu	47
Barvení metodou Robinowa (podle Norrise a Swainové)	47
Barvení metodou Robinowa (podle Chaloupky)	47
Barvení metodou Robinow-Smitha	48
Barvení metodou Caselovou	48
Barvení metodou Feulgena	48
e) Barvení spirochét	48
Barvení spirochét metodou Giemsey	48
Barvení spirochét metodou Rupperta	49
Barvení spirochét metodou Fontana	49
f) Barvení metodou Romanowskyho (modifikace Giemsova)	49
g) Barvení živých a mrtvých buněk bakterií	50
Barvení živých a mrtvých buněk podle Pěškova	50
Barvení živých a mrtvých buněk podle Drobotkova	50
C. Zhotovení trvalého preparátu	50
D. Rámování preparátů	51
E. Provádění řezů	51
2.1.3 Receptář	52
2.1.4 Seznam citovaných barviv	67
3 METODY MIKROKULTIVACE	75
3.1 JEDNOTLIVÉ TYPY KOMŮREK PRO MIKROKULTIVACE	75
3.1.1 Dlouhodobý nativní preparát	76
3.1.2 Dlouhodobý nativní preparát s vyšší vrstvou uzavíracího média	77
3.1.3 Vlhká komůrka	79
3.1.4 Visící kapka v olejové lázni	83
3.1.5 Visící krycí sklíčko	85
3.1.6 Visící agarový blok	86
3.1.7 Perfúzní komůrky	88
3.1.8 Komůrky pro zástin	90
3.1.9 Mikrokyvety a mikroakvária	91
3.2 PŘÍMÉ MIKROSKOPICKÉ STANOVENÍ POHYBU MIKROORGANISMŮ	93
3.2.1 Stanovení pohybu a jeho měření v nativním preparátu	94
3.2.2 Stanovení pohybu ve visící kapce	94
3.2.3 Stanovení pohybu pomocí kapilár	94
3.2.4 Stanovení pohybu bakterií ve speciálních komůrkách	95
3.2.5 Mikrokinigrafické a mikrokinematografické stanovení pohyblivosti	96
4 CHYBY A ZÁVADY PŘI MIKROSKOPOVÁNÍ	97
5 MĚŘENÍ OBJEKTŮ A JEJICH STRUKTUR	102
5.1 Měření délky v rovině předmětové	102
5.1.1 Měření pomocí okulárového měřítka	102
5.1.2 Měření pomocí měřicího okuláru s mikrometrickým šroubem	110
5.1.3 Měření pomocí dělicího okuláru	111
5.1.4 Měření pomocí projekce obrazu na stínítko	112
5.1.5 Měření pomocí měřítka křížového stolku	113
5.1.6 Odhad rozměrů objektu podle průměru zorného pole	113
5.1.7 Odhad rozměrů objektu podle hodnot počítací komůrky	114
5.1.8 Přesnost mikroskopického měření délek	114

5.1.9	Staré délkové míry	114
5.2	MĚŘENÍ PLOCHY V ROVINĚ PŘEDMĚTOVÉ	114
5.2.1	Měření síťovým okulárovým mikrometrem	115
5.2.2	Měření plochy projekcí	115
5.2.3	Měření pomocí vážení (metoda Ameronnova)	115
5.2.4	Měření plochy podle předlohy	116
5.2.5	Měření ploch planimetrem	117
5.2.6	Přesnost mikroskopického měření ploch	117
5.3	MĚŘENÍ TLOUŠTKY OBJEKTU	118
5.4	MĚŘENÍ OBJEMU OBJEKTU	118
5.5	MĚŘENÍ ÚHLŮ	119
5.6	MĚŘENÍ ROZMĚRŮ BAKTERIÍ	120

6	POČÍTÁNÍ MIKROSKOPICKÝCH OBJEKTŮ	121
6.1	POČÍTÁNÍ OBJEKTŮ NA URČITÉ PLOŠE PREPARÁTU	121
6.1.1	Přímé počítání v zorném poli	121
6.1.2	Počítání pomocí okulárových masek podle Ehrlicha	122
6.1.3	Počítání pomocí počítacího okuláru	123
6.1.4	Počítání pomocí pásového okuláru podle Utermöhlha	123
6.1.5	Počítání pomocí okuláru podle Whipplea	124
6.1.6	Počítání pomocí síťového okulárového mikrometru	124
6.2	POČÍTÁNÍ OBJEKTŮ V URČITÉM OBJEMU	125
6.2.1	Počítání pomocí počítacích komůrek	125
6.2.1.1	Thomova komůrka	129
6.2.1.2	Bürkerova komůrka	130
6.2.1.3	Türkova komůrka	131
6.2.1.4	Neubauerova komůrka	131
6.2.1.5	Brandtova komůrka	132
6.2.1.6	Cyrusova komůrka I	133
6.2.1.7	Cyrusova komůrka II	133
6.2.1.8	Vošahlíkova komůrka I	135
6.2.1.9	Vošahlíkova komůrka II	136
6.2.1.10	Fuchs-Rosenthalova komůrka	138
6.2.1.11	Jessenova komůrka	138
6.2.1.12	Liebreichova komůrka	139
6.2.2	Počítání pomocí sedimentačních komůrek	140
6.2.2.1	Ploché sedimentační komůrky	142
	A. Komůrky typu Sedgwick-Rafter	142
	B. Komůrky typu planktonové komůrky podle Kolkwitze ..	144
	C. Velkoplošné komůrky podle Häuslera - Vošahlíka ..	146
6.2.2.2	Válcové sedimentační komůrky podle Utermöhlha	146
6.3	STANOVENÍ POČTU OBJEKTŮ POMOCÍ REFERENČNÍ SUBSTANCE	148

7	METODY DOKUMENTACE A REPRODUKCE MIKROSKOPICKÉHO OBRAZU	149
7.1	METODY ZOBRAZENÍ OBJEKTU KRESBOU	151
7.1.1	Jednoduché metody kreslení	152
7.1.1.1	Kreslení bez pomůcek	153
7.1.1.2	Kreslení pomocí vlasového kříže	153
7.1.1.3	Kreslení pomocí okulárové sítky	154
7.1.2	Kreslení pomocí kreslicích přístrojů	155
7.1.2.1	Kreslicí přístroje promítající reálný obraz (princip camera obscura)	155
	A. Speciální vertikální mikroprojekční kreslicí přístroj ..	155
	B. Horizontální mikroprojekční kreslicí přístroj	155

C. Projekční kreslicí zrcátko	157
D. Projekční kreslicí hranol	158
E. Kreslení pomocí mikrofotografické kamery	160
F. Kreslení pomocí fotografie	160
G. Kreslení podle negativu nebo diapozitivu mikro- fotografie	160
7.1.2.2 Kreslicí přístroje s virtuálním obrazem (camera lucida)	160
A. Přístroje s lomem paprsků přicházejících od kresby	161
a) Přístroje s lomem paprsků pomocí hranolu	161
Camera lucida	162
Kreslicí hranol	162
Kreslicí okulár	163
b) Přístroje s lomem paprsků pomocí zrcátka a hra- nolu	164
Abbeho kreslicí přístroj	165
Reichertův kreslicí přístroj	167
B. Přístroje s lomem paprsků přicházejících od pre- parátu	167
Wollastonova camera lucida	167
Oberhäuserův kreslicí okulár	167
7.1.2.3 Kreslicí přístroje zhotovené svépomocí	168
A. Projekční kreslicí přístroj pomocí mikroskopické- ho zrcátka	168
B. Kondenzor mikroskopu jako projekční systém	169
C. Kreslicí přístroj pomocí krycího sklíčka	170
D. Kreslicí přístroj pomocí dvou zrcadel	172
7.1.3 Technika vlastní kresby	173
7.1.3.1 Skica	174
7.1.3.2 Kresba tužkou	174
7.1.3.3 Kresba tuší	174
7.1.3.4 Kresba bílou tuší	174
7.1.3.5 Lavírovaná kresba	175
7.1.3.6 Barevná kresba	175
7.2 METODY ZOBRAZENÍ OBJEKTU FOTOGRAFIÍ	175
7.2.1 Fotografie zblízka	178
7.2.1.1 Pomůcky a příslušenství pro fotografii zblízka	179
A. Stativ	179
B. Předsádkové čočky	181
C. Mezikroužky	183
D. Měchové zařízení	184
E. Zaostřovací pomůcky	184
F. Speciální objektivy	186
G. Pomocné tabulky pro fotografii zblízka	186
7.2.1.2 Deskové přístroje s měchem	197
7.2.1.3 Přístroje s pevně vestavěným objektivem a bez možnosti kontroly zaostření a výřezu na matnici	201
7.2.1.4 Přístroje na kinofilm s dálkoměrem a výměnnými objektivy	202
7.2.1.5 Nepravé - dvouoké zrcadlovky	202
7.2.1.6 Pravé - jednooké zrcadlovky	203
7.2.2 Makrofotografie	204
7.2.2.1 Vhodný fotografický přístroj	205
7.2.2.2 Přístrojové sestavy	206
A. Maloformátové přístroje s dálkoměrem	208
B. Jednooké zrcadlovky na kinofilm	208
C. Jednooké zrcadlovky na střední formát	210
D. Deskové přístroje na velký formát	210

E. Speciální vertikální kamery s měchem	212
F. Zvětšovací přístroj jako kamera pro makrofotografii	213
G. Kamera v kombinaci se stativem mikroskopu	215
a) Pevné spojení kamery a stativu mikroskopu (nasazovací kamery)	215
Pevné spojení s jednoookou zrcadlovkou	215
Pevné spojení s mikrofotografickým zařízením MF	216
b) Volné spojení kamery a stativu mikroskopu pomocí světelné manžety	218
Volné spojení s jednoookou zrcadlovkou	219
Volné spojení s deskovým přístrojem	220
Volné spojení se zvětšovací přístrojem	220
Volné spojení s vertikální kamerou s měchem	220
Volné spojení s mikrofotografickým zařízením MF-ST	221
H. Fotomakroskop	221
7.2.2.3 Objektivy pro makrofotografii	222
7.2.2.4 Osvětlení objektu při makrofotografii	223
A. Makrofotografie v dopadajícím světle a tmavém poli	224
B. Makrofotografie v procházejícím světle a světlém poli	226
C. Makrofotografie v procházejícím světle a tmavém poli	229
D. Makrofotografie v dopadajícím světle a světlém poli	230
7.2.2.5 Zaostřování na objekt při makrofotografii	230
7.2.2.6 Negativní a inverzní materiál	230
A. Vlastnosti negativního materiálu	230
a) Senzibilizace negativního materiálu	231
b) Gradační vlastnosti negativního materiálu	233
c) Všeobecná citlivost negativního materiálu	233
d) Světelné aureoly - halace	235
e) Zrnitost negativního materiálu	239
f) Rozlišovací schopnost a hranová ostrost negativního materiálu	240
B. Volba negativního materiálu a jeho formátu	240
C. Zpracování negativního materiálu	245
7.2.2.7 Určení osvitů při makrofotografii	246
A. Určení správné expoziční doby	246
a) Určení doby osvitů odhadem	246
b) Určení doby osvitů expoziční zkouškou	247
c) Určení doby osvitů pomocí expozimetru	249
d) Určení doby osvitů pomocí fotocely a galvanometru	250
e) Určení doby osvitů pomocí automatu	251
B. Expoziční pružnost	251
C. Schwarzschildův efekt	251
D. Vlastní provedení osvitů	251
7.2.2.8 Určení měřítka zvětšení	252
A. Určení zvětšení pomocí simultánní fotografie měřítka	253
B. Určení zvětšení změřením obrazu měřítka na matnici	253
C. Určení zvětšení výpočtem	254
7.2.2.9 Praktické rady pro makrofotografii za obtížných podmínek	254

7.2.3	Mikrofotografie	256
7.2.3.1	Principy jednotlivých způsobů mikrofotografického obrazu	258
	A. Využití meziobrazu	258
	B. Vytvoření obrazu v kameře s objektivem zaostřeným na nekonečno	259
	C. Vytvoření obrazu přeostřením mikroskopického objektivu	260
	D. Vytvoření obrazu prodloužením mechanické délky tubusu	260
	E. Vytvoření obrazu pomocí MF-projektivů při optické délce kamery $k = 125$ mm	261
7.2.3.2	Přístrojové vybavení a příslušné metody mikrofotografie	261
	A. Mikrofotografie bez kamery	261
	B. Fotografie promítnutého mikroskopického obrazu ..	262
	C. Mikrofotografie pomocí fotografického přístroje s pevně vestavěným objektivem	262
	D. Mikrofotografie pomocí nasazovacích kamer	263
	E. Mikrofotografie pomocí pravých zrcadlovek	269
	F. Mikrofotografie pomocí projekčního nástavce	270
	G. Mikrofotografie pomocí maloformátových kamer s dálkoměrem	270
	H. Mikrofotografie deskovými přístroji	270
	I. Mikrofotografie pomocí zvětšovacího přístroje ..	271
	J. Mikrofotografie pomocí vertikálních kamer s měčem ..	271
	K. Mikrofotografie pomocí fotomikroskopů	273
7.2.3.3	Způsob osvětlení při mikrofotografii	273
7.2.3.4	Zaostření na objekt při mikrofotografii	278
7.2.3.5	Negativní materiál vhodný pro mikrofotografii	278
7.2.3.6	Určení osvitů při mikrofotografii	279
	A. Měření doby osvitů v rovině meziobrazu	279
	B. Měření doby osvitů v rovině výstupní pupily okuláru	280
	C. Měření doby osvitů v rovině matnice mikrofotografické kamery	281
	a) Určení doby osvitů pomocí expoziometru	281
	b) Určení doby osvitů pomocí fotocely s galvanometrem	281
	D. Jiné způsoby určení expoziční doby	281
	E. Faktory ovlivňující expoziční dobu při mikrofotografii	281
	F. Vlastní provedení osvitů	281
7.2.3.7	Určení měřítka zvětšení	282
7.2.3.8	Nejčastěji se vyskytující chyby při mikrofotografii ..	283
7.3	MIKROKINEGRAFIE	289
7.4	MIKROKINEMATOGRAFIE	289
7.5	TV-MIKROSKOPIE	289
7.6	MIKROPROJEKCE	290